

Allekirjoituksena sormenjälki – lukutaidottoman leima

Eni Amadu on 39-vuotias seitsemän lapsen yksinhuoltajaäiti malawilaisen Chingwenyan kylästä. Hän on oppinut lukemaan vasta keski-iässä. Lukutaidottomuuden aiheuttama häpeä on haihtunut.

Eni on ihmeissään, kun tuomme hänen eteensä kesken videokuvausten valkoisen paperin ja muovikelmuun mustekynästä lypsetyn musteen. Pyydämme, että

hän painaisi paperiin sormenjälkensä. Vaikka tilanne on nyt lavastettu, siihen liittyy paljon tunteita.

Peukalon jälki paperilla merkitsee virallisissa asiakirjoissa luku- ja kirjoitustaidottoman allekirjoitusta. Se on leima, jonka jättäminen tuntuu nöyryyttävältä. Esimerkiksi pankissa asioidessa ihminen on herkästi huijattavissa, koska ei tiedä, mitä allekirjoittaa.

Nyt Enin tilanne on toinen. Hän on oppinut kirjoittamaan oman nimensä. Hitaasti, mutta varmasti. Samalla, kun sanat ovat avautuneet kirjain kirjaimelta, myös kynä on alkanut pysyä kädessä.

- Osaan kirjoittaa nimeni. Tunnen itseni täysivaltaiseksi ihmiseksi, Eni kuvailee.

Aikuisena koulunpenkille

Eni on itsevarma ja sanavalmis nainen, joka istuu koululuokassa viidennellä pulpettirivillä. Keskittynyt ja vahvakatseinen Eni on pukeutunut Led Zeppelinin bändipaitaan. Samalla hän kertoo, kuinka hän on koko elämänsä ajan hävennyt lukutaidottomuuttaan. Eni ei päässyt lapsena kouluun, koska perhe oli köyhä.

- Olisin kovasti halunnut käydä koulua. Minua harmitti, kun kaverini menivät kouluun, enkä itse päässyt mukaan. Häpesin itseäni heidän seurassaan, Eni muistelee.

Tällä alueella vain harvat aikuiset ovat luku- ja kirjoitustaitoisia. Kun Eni kuuli, että kylällä alkaa lukutaitoryhmä, hän ilmoittautui heti mukaan. Nyt lähes nelikymppisenä aikuisena hän on saanut uuden mahdollisuuden. Opiskelumotivaatio on korkealla.

Eni käy kolmesti viikossa opiskelemassa parinkymmenen kyläläisen kanssa. Äidit, isoäidit ja tyttäret istuvat samassa luokassa kolmisen tuntia kerrallaan. Useilla naisilla on kääröt kantoliinassa. Hämmästyttävää, kuinka hiljaa pienokaiset ovat.

Rakkauskirjeitä ja eksymisiä

Eni tietää, että lukutaito saavutetaan sinnikkäällä työllä ja sisukkaalla tahdolla. Motivaationa on parempi elämä.

– Oppiminen on vaikeaa, koska en ole enää nuori. Joskus kompastelen lukemisessa, mutta jonain päivänä luen sujuvasti, hän iloitsee.

Lukutaidon myötä naiset oppivat lukemaan ja kirjoittamaan kirjeitä ja tekstiviestejä. Jotkut oppilaat myöntävät, että nyt he osaavat lukea miehilleen lähetettyjä rakkauskirjeitä, jotka lienevät yleisiä näillä seuduilla.

Lukutaidottoman elämä on karua. Se on kuin eläisi vieraan kielen keskellä. Eni kertoo, miten mahdotonta hänen oli antaa sairaalle lapselleen lääkkeitä, koska ei osannut lukea reseptiä.

Lukutaidoton jumiutuu samoille seuduille, koska matkustaminen on haastavaa. Elämänpiiri jää kovin suppeaksi.

Eni kertoo matkasta, minkä jälkeen hän ei enää halunnut matkustaa yksin.

- Otin kerran väärän bussin, enkä päässyt siihen määränpähän, johon olin matkalla. Olin väärällä alueella lähes kuukauden. Söin banaaninkuoria, koska paikkakunnalla ei ollut sukulaisia, jotka olisivat voineet auttaa minua.

Perheen tuki on tärkeä

Lukutaito rapistuu, jos sitä ei käytetä. Kahdelta iltapäivällä, kun lukutaitoluokka kokoontuu, naiset ovat jo hakeneet kaivosta vettä, etsineet polttopuita, valmistaneet ruuan, tiskanneet, pesseet pyykkiä ja ansainneet perheelle rahaa. Opettaja muistuttaa, että naisten pitää kerrata tunnilla opittuja taitoja kotona. Askareet jatkuvat koulun jälkeen. Vaatii itsekuria ja tahtoa tarttua koulukirjoihin.

– Minulla on vain vähän aikaa, mutta kyllä teen läksyjä. Suurin osa ajasta menee työhön muiden pelloilla, jotta saan perheelle ruokarahaa.

Eni pesee turnipseja etupihalla sillä välin, kun paikallinen maissipuuro eli nzima kiehuu kattilassa talon kiviterassille rakennetun nuotion loimussa. Perheen kuopus, kolmevuotias poika, piileksii oviaukon tuntumassa. Enin vanhin lapsi on jo aikuinen. Hänkin on jo äiti.

Tytär iloitsee äidin koulunkäynnistä.

- Olen onnellinen, kun äiti menee kouluun. Kun hän tulee koulusta, yritän myös itse opiskella hänen kirjoistaan.

Tyttären koulu on jäänyt aikanaan kesken. Koulu on ilmainen, mutta koulupuku on monelle perheelle liian kallis. Tytär suunnittelee, että hän pääsisi takaisin kouluun. Myös Eni toivoo, että lapset voisivat käydä koulun loppuun.

Jos äiti on lukutaidoton, hänen lapsensa pysyvät lukutaidottomina. Kun äiti käy lukutaitokurssia, hän näkee lastensa koulunkäynnin tärkeyden, ja patistaa nämä kouluun.

Jo nyt Eni huomaa, että lukutaito on helpottanut elämää. Hän unelmoi, että saisi työpaikan. Työhönottotilaisuuksissa töitä saavat vain lukutaitoiset ihmiset.

- Tunnen kirjaimet. Ennen olin pimeydessä kuin sokea ihminen. Nyt minä näen. Olen päässyt valoon.

Naisten lukutaito mahdollistaa tämänkin kylän kehityksen. Lukutaitoiset harvemmin lähtevät muualle ja hyödyntävät omaa kyläänsä taidollaan.

- Tänä päivänä en ole enää se jao, joka olin ennen, Eni iloitsee.

Teksti: Katri Saarela